

Chợ Bến Thành: Biểu Tượng của Sài Gòn

Nằm ở khu vực trung tâm thành phố, từ lâu chợ Bến Thành đã trở thành biểu tượng của Sài Gòn. Không chỉ thuần túy là nơi buôn bán, gần một trăm năm qua ngôi chợ này đã trở thành một chứng nhân lịch sử chứng kiến bao đổi thay thăng trầm của thành phố, là bộ mặt kinh tế nói lên sự phát triển của một thành phố thương mại lớn nhất nước và là điểm giao hòa giữa Sài Gòn xưa và nay.

Những năm gần đây chợ Bến Thành còn là địa điểm tham quan không thể thiếu cho bất cứ tour du lịch nào đến Saigon. Hẳn nhiên, du khách đến chợ không chỉ đơn thuần để tìm mua những hàng hóa hay quà lưu niệm mà còn tìm ở đó chút hình ảnh riêng, một cá tính đặc trưng thể hiện trong những sinh hoạt đời thường của một thành phố mà chợ chính là nơi bộc lộ rõ nhất.

Hình thành từ trước khi người Pháp đặt chân đến vùng đất này, ngôi chợ khởi thủy nằm ven sông Bến Nghé, ở một bến cạnh thành Quy (thành Gia Định) nên có tên là Bến Thành. Đến năm 1911, chính quyền thuộc địa Pháp quyết định dời chợ về vị trí hiện nay, khi ấy còn là một cái ao sinh lầy. Chợ được khởi công từ năm 1912 cho đến cuối tháng 3-1914 mới hoàn tất và hoạt động liên tục kể từ đó cho đến nay.

Bến Thành được xem là chợ bán lẻ quy mô nhất theo nghĩa có thể tìm thấy tại nơi này đủ thứ mặt hàng, từ bình dân đến cao cấp, đặc biệt hàng thực phẩm thuộc loại chọn lọc nhất. Ở đây không thiếu một thứ gì, từ củ hành, trái ớt, mớ rau, con cá, đủ loại hoa quả mùa nào thức nấy, cho tới bánh kẹo, vải vóc, giày dép, túi xách, đồ điện, điện tử, hàng lưu niệm...

Cổng chính chợ Bến Thành với tháp đồng hồ - biểu tượng của Sài Gòn - đối diện quảng trường Quách Thị Trang

Chợ Bến Thành có tổng diện tích 13.056m², trung bình mỗi ngày đón khoảng 10.000 lượt khách lui tới mua bán và tham quan. Chợ có 1.437 sạp, 6.000 tiểu thương, 11 doanh nghiệp, với bốn cửa chính và 12 cửa phụ tỏa ra bốn hướng. Cửa Nam (nhìn ra quảng trường Quách Thị Trang) với biểu tượng ngôi tháp đồng hồ ba mặt, là cổng chính, bên trong nhà lồng là nơi bày bán các mặt hàng vải vóc và thực phẩm khô. Cửa Bắc (phía đường Lê Thánh Tôn) rục rịch với những gian hàng hoa tươi và trái cây mời gọi người qua đường. Cửa Đông (phía đường Phan Bội Châu) hấp dẫn khách hàng bởi các loại mỹ phẩm và bán hàng và kích cỡ của giày dép, hàng mỹ nghệ, đồ lưu niệm. Ngoài ra, dọc theo các hành lang bao quanh nhà lồng chợ là những gian hàng bày bán đủ các loại mặt hàng tiêu dùng phục vụ khách du lịch, đặc biệt là hàng lưu niệm, quần áo may sẵn, vải tơ tằm, thủ công mỹ nghệ, tranh thêu, thổ cẩm...

Du khách cần may áo dài hay bộ vest? Các cửa hàng vải sẵn sàng nhận may và giao ngay trong ngày. Thời trang may sẵn dành cho nam phụ lão ấu

Nhắc đến chợ Bến Thành thì không thể bỏ qua khu ẩm thực với sự góp mặt của đầy đủ các món ăn truyền thống khắp mọi miền đất nước. Cuối tháng 1-2012, chợ Bến Thành đã được Tạp chí Ẩm thực Food and Wine nổi tiếng chọn là một trong 10 điểm đến có món ăn đường phố hấp dẫn nhất hành tinh, chính là lời khẳng định hùng hồn cho sự phong phú đó.

Ở đây không thiếu một thứ gì, từ củ hành, trái ớt, mớ rau, con cá.

Chợ Bến Thành cũng rất sôi động về đêm, bắt đầu từ 7 giờ tối, 178 quầy hàng đổ ra hai con đường Phan Bội Châu và Phan Chu Trinh bên hông chợ với các quầy hàng mỹ nghệ, lưu niệm, quần áo và đặc biệt là hàng ăn. Khách đến chợ Bến Thành chủ yếu chia thành hai dạng: khách vãng lai và khách hàng thân thiết. Khách vãng lai phần lớn là du khách trong đó đa phần là người nước ngoài, còn khách hàng thân thiết gồm dân cư sống ở các con phố lớn xung quanh cũng như những cư dân lâu năm của Sài Gòn.

Điểm độc đáo nhất, chẳng ở đâu có các cô bán hàng xinh đẹp, ăn mặc hợp thời trang và thành thạo ngoại ngữ như các tiểu thương chợ Bến Thành. Bước chân vào chợ là len lỏi giữa dòng du khách nước ngoài nườm nượp, tai nghe những lời chào bằng tiếng Anh, tiếng Pháp, tiếng Nhật, tiếng Thái... xôn xao như một bản hợp âm. Có thể nói ít nơi chợ nào trên đất nước thu hút được lượng du khách với mật độ cao, nhiều màu da và đa quốc tịch như cái chợ này.

Miền Tây Nam bộ nổi tiếng với nhiều loại mắm, chợ Bến Thành cũng có một góc "mắm miền Tây" như vậy để khách hàng tha hồ chọn lựa. Nếu bạn chưa tự tin về tài nấu ăn thì các cửa hàng với hàng trăm loại gia vị này sẽ giúp bạn cải thiện đáng kể kỹ năng nấu nướng

Khu ẩm thực, nơi mở cửa sớm nhất - sẵn sàng phục vụ thượng đế từ tờ mờ sáng
Ếch bánh mứt mời gọi khách

Phòng phú mặt hàng từ vali, xác tay đến quà lưu niệm. Cô chủ cửa hàng hoa, thế hệ thứ ba gắn bó với chợ Bến Thành

Cô tiểu thương hàng hoa già vừa xinh đẹp vừa hợp mốt. Muốn hoa khoe sắc

Còn khách bản xứ khi vào chợ thì được coi như người nhà, nếu còn trẻ thường được gọi là cưng, em gái hoặc chị Hai, cô Ba... ngọt xớt! Bẵng đi một thời gian, cũng người ấy nếu trở lại chợ sẽ được triu mến gọi là má, mẹ, dì, và đến lúc nào đó sẽ không khỏi bản thân khi được mọi người cung kính gọi bằng... ngoại!

Gian hàng trái cây ở cửa Bắc quyến rũ người đi đường
Rau củ xanh tươi đủ sức chinh phục cả những khách hàng ngoại khó tính

Hàng hóa ở đây đa dạng hơn rất nhiều nơi, có đủ các loại từ hàng xuất khẩu, hàng gia công đến hàng xách tay cao cấp. Thực phẩm thì đạt chuẩn vừa tươi vừa ngon, nhiều mặt hàng không đâu có được như rau củ trái mùa, trái cây ngoại nhập, thủy hải sản tươi sống, hàng đặc sản bào ngư, vi cá, hải sâm... được đưa thẳng tới từ sân bay Tân Sơn Nhất. Giá cả nơi đây lại không hề đắt, với điều kiện bạn dám trả giá mạnh bạo. Bí quyết để mua hàng rẻ là nắm đúng giá trị món hàng và có kỹ năng... kèo nài. Nếu khéo trả giá bạn vẫn có thể mua được hàng hóa với giá sỉ, vì phần lớn các quầy hàng ngoài việc bán lẻ còn là điểm buôn sỉ cho cả một hệ thống phân phối ở nhiều chợ, cửa hàng trong thành phố và các tỉnh..

Mặc dù xu hướng mua sắm của một đô thị hiện đại là vào siêu thị hoặc các trung tâm thương mại, nhưng đôi khi trong nhịp sống nhanh đó người ta cũng cần sống chậm đi, như một cách lấy lại thăng bằng cho tâm hồn. Đó là một trong những lý do để chợ Bến Thành nói riêng và các chợ truyền thống nói chung sẽ vẫn tồn tại mãi với thời gian. Và phần hồn của chợ Bến Thành nằm ngay trong nhà lồng, nơi đời sống đô thị diễn ra sinh động nhất qua những giao tiếp thân tình giữa con người với con người.

Lịch sử của Chợ Bến Thành Sài Gòn

Vùng đất mà chợ Bến Thành tọa lạc, xưa kia thuộc huyện Bình Dương, phủ Tân Bình, tỉnh Gia Định. Chợ Bến Thành có quá trình lịch sử khá thăng trầm, gắn liền với những biến cố trên vùng đất Sài Gòn Gia Định.

Chợ cũ

Đầu thế kỷ XVII, khi người Việt đến lập cư ở vùng đất phương Nam, thì Sài Gòn cũng trở thành nơi phố chợ đông đúc, náo nhiệt nhất Nam Kỳ. Ở khu vực dọc bờ sông Bến Nghé, cạnh thành Quy đã hình thành một khu chợ nhỏ, nhưng buôn bán rất sầm uất. Chợ xây bằng gạch, sườn gỗ, mái tranh. Theo sử cũ, chợ Bến Thành ngày xưa là một "*phố chợ nhà cửa trù mật ở dọc theo bến sông. Chỗ đầu bến này có lẽ đến đầu mùa xuân gặp ngày tế mạ, có thao diễn thủy binh, nơi bến có đờ ngang chờ khách buôn ngoài biển lên. Đầu phố phía Bắc là ngòi Sa Ngư, có gác cầu ván bắc ngang qua, hai bên vách cầu có dãy phố ngói, tụ tập trăm thứ hàng hóa, dọc bến sông ghe buôn lớn nhỏ đến đầu nối liền".* Có lẽ do nằm cạnh bến sông và thành cổ nên ngay từ đầu, chợ đã được gọi là Bến Thành. Thời ấy, đất Gia Định là một vùng nông nghiệp trù phú nên chợ Bến Thành đầy hàng hóa như: gạo, cá khô, tôm khô, cau, đường... bán ra để mua tơ lụa, quả thô, nhang, quạt, trà, đồ sành sứ, thuốc uống, dược thảo... từ nước ngoài mang đến.

Sau khởi nghĩa Lê Văn Khôi (1833-1836) khu vực này bị tàn phá, chợ Bến Thành cũng không còn nhộn nhịp như trước nữa. Tuy nhiên, đây vẫn là nơi tập trung dân cư đông đúc nhất ở Gia Định. Cạnh khu chợ, dọc theo bờ sông Bến Nghé, các ghe thương thuyền thường đậu chen chúc nhau, tạo thành một thành phố nổi trên mặt nước. Đến tháng 2-1859, Pháp chiếm Gia Định, chợ bị huỷ hoại hoàn toàn. Sau đó, Pháp cho xây một nhà lồng chợ gọi là chợ Vải, gần Tổng ngân khố, nay là trường Trung học Ngân Hàng 3. Chợ được xây cất bằng cột gạch, sườn gỗ, và lợp lá. Tháng 7/1870, chợ bị cháy và được xây lại bằng cột gạch, sườn gỗ, lợp ngói, có 5 gian.

Lúc này, chợ nằm bên bờ phía Nam của một con kênh rộng chạy đến trước cửa tòa nhà nay là trụ sở của Ủy ban Nhân dân thành phố, được gọi là Kinh Lớn. Dọc bờ kênh là một con đường, người Pháp đặt tên là Charner, người Việt gọi là Quảng Đông, bởi có nhiều người Quảng Đông làm ăn buôn bán ở đây. Bờ kênh bên kia là đường Rigault de Genouilly. Chợ Bến Thành nằm tại vị trí hợp lưu của hai tuyến đường thủy là Kinh Lớn và rạch Cầu Sáu (nay là đường Hàm Nghi), ghe thuyền có thể cập bến và dỡ người lên chợ bất cứ ở phía bên này hay bên kia. Còn người bên đất liền muốn qua chợ thì có thể đi qua những chiếc cầu gỗ xinh xắn bắc qua các con kênh, do đó chợ Bến Thành luôn luôn nhộn nhịp. Đến năm 1887-1888, Pháp cho lấp Kinh Lớn làm đường, tức là đường Nguyễn Huệ ngày nay. Đến năm 1892, rạch Cầu Sáu cũng được lấp lại để làm đường. Khu vực chợ Bến Thành càng trở nên đông đúc và phồn thịnh hơn. Giữa năm 1911, ngôi chợ xuống cấp nặng nề. Người Pháp phải cho dỡ bỏ, dời về địa điểm gần ga xe lửa Sài Gòn - Mỹ Tho, nay là bến xe buýt Sài Gòn.

Chợ Mới

Địa điểm mà chợ Bến Thành ngày nay tọa lạc, trước kia là một cái ao, gọi là ao Boresse. Năm 1912, Pháp lấp ao Boresse, xây chợ mới. Ngày 28/3/1914, khánh thành chợ mới. Chợ Bến Thành xưa trở thành chợ Cũ, còn

Chợ Bến Thành mới được gọi là chợ Mới Sài Gòn. Người Hoa lúc ấy gọi là “Tân Gia thị”. Ngày khánh thành chợ có khoảng 100.000 người tham dự, có cả dân từ các tỉnh đổ về. Cuộc lễ diễn ra trong ba ngày 28, 29 và 30 tháng 3 năm 1914 với pháo bông, xe hoa. Hai con đường bên hông chợ mãi đến năm 1940 còn là bến xe đò miền Đông và miền Tây.

Sau ngày giải phóng năm 1975, chợ Bến Thành được sắp xếp và cải tạo lại. Năm 1985, chợ được sửa lại hoàn toàn nhưng vẫn giữ dáng vẻ chợ xưa. Cửa chính của chợ có một tháp đồng hồ 3 mặt. Hai bên tả hữu có 3 nóc nhà chợ lợp ngói. Chợ có 4 cửa: Đông, Tây, Nam, Bắc mở ra 4 đường Phan Bội Châu, Phan Chu Trinh, Lê Lợi, Lê Thánh Tôn.

Chợ Bến Thành ngày nay

Chợ có hơn 3.000 sạp hàng, bán sỉ, bán lẻ đủ các loại hàng hóa, từ thực phẩm vật dụng hàng ngày đến những hàng xa xỉ phẩm. Chợ bắt đầu mở cửa hoạt động từ 4h sáng tại khu vực cửa Bắc với các sạp hoa quả và mặt hàng tươi sống loại cao cấp cung cấp thực phẩm cho các gia đình, quán ăn và nhà hàng lớn trong thành phố. Đến 8 - 9h sáng, các quầy, sạp ở ba cửa chính Đông, Tây, Nam, các cửa phụ và trong lồng chợ... đồng loạt mở cửa đón khách từ khắp nơi đổ về. Từ khu vực các cửa ra vào đến khu nhà lồng chợ đâu đâu cũng diễn ra cảnh mua bán tấp nập. Nhà lồng chợ với bảy gian giữa lớn và sáu gian nhỏ bố trí ở hai bên, dày đặc các sạp lúc nào cũng tấp nập người vào, kẻ ra, chen chúc nhau ở các lối đi.

Các tiểu thương ở chợ Bến Thành ngày nay không còn mang hình ảnh những phụ nữ cần cù, lam lũ, chịu thương chịu khó như trước đây nữa mà đều là những nhà kinh doanh thực thụ. Họ trẻ trung, xinh đẹp, ăn mặc thời thượng và đặc biệt là nói ngoại ngữ rất lưu loát, từ Anh, Hoa, Nhật, Hàn, Pháp, Đức... và thậm chí cả tiếng Campuchia. Chuyện người bán hàng nói hai, ba ngoại ngữ một cách thông thạo không còn là mới ở chợ Bến Thành. Theo một nhân viên ban quản lý chợ, có đến 80 - 90% nhân viên bán hàng của các quầy quần áo, mỹ phẩm, thổ cẩm, hàng lưu niệm... nói được ít nhất hai ngoại ngữ trở lên.

Một trong những nguyên nhân khiến chợ Bến Thành luôn luôn nhộn nhịp, sầm uất chính là do vị trí trung tâm và thương hiệu Bến Thành. Khách vãng lai, khách du lịch, nhất là Việt kiều, khách nước ngoài... đã đến Sài Gòn thì đều thích ghé qua chợ Bến Thành, vì nó là đặc trưng văn hóa chợ của người Sài Gòn. Hầu hết các công ty du lịch, các hãng lữ hành... trong và ngoài nước đều đưa chợ Bến Thành vào tour của mình.

Những lợi thế này đã khiến giá sang nhượng mặt bằng ở chợ lên đến 230 lượng vàng/1m², tương đương 173.000 USD. Chợ Bến Thành được nhiều hãng thông tấn, báo chí nước ngoài đánh giá hiện đang là nơi có giá đất sang nhượng đắt đỏ nhất thế giới, vượt xa cả khu đất vốn đắt nhất thế giới trước đây là Ginza, Tokyo (Nhật Bản) cũng chỉ khoảng 130.000 USD/m².

Gần đây, truyền thông trong nước có loan tin về việc chợ Bến Thành sẽ bị phá bỏ để xây dựng Trung tâm thương mại Bến Thành. Thông tin này đã thu hút sự quan tâm của dư luận, đặc biệt là nhiều người dân thành phố. Tuy nhiên, các cơ quan của thành phố cho biết thông tin này là vô căn cứ.

Chợ Bến Thành trong ca dao xưa

Chợ Bến Thành đời đời

Người sao khỏi hợp tan

Xa gần giữ nghĩa tao khang

Chớ ham nơi quyền quý mà đá vàng phụ nhau.